

МЕЛЬНИЧЕНКО В. В.

г. Николаев

ТАЙБЭЙ И ПЕКИН В ДАЛЬНЕВОСТОЧНЫХ ПЛАНАХ ВАШИНГТОНА (1960–1970-е гг.)

В статье автор рассматривает динамику политики США в формировании тайваньской проблемы и последствия американского присутствия в зоне Тихого океана в 1949–1954 годах. В работе акцентируется внимание на зарождению основных направлений политического диалога США-КР, анализируются особенности внешнеполитического курса Америки.

Ключевые слова: внешнеполитический курс, тайваньская проблема, политический статус, американское вмешательство, дипломатическое признание, японская агрессия, вооруженные силы.

MELNICHENKO V.

Mykolaiv

TAIPEI AND BEIJING IN THE FAR EASTERN WASHINGTON'S PLANS (1960–1970)

The author considers the dynamics of U. S. policy in the formation of the Taiwan problem and the consequences of the U. S. presence in the Pacific in 1949–1954, respectively. The paper focuses on the origin of the main directions of the political dialogue U. S. – the Republic of China, analyzes the characteristics of Washington's foreign policy.

Keywords: foreign policy, the Taiwan problem, political status, the American intervention, diplomatic recognition, Japanese aggression, the armed forces.

Стаття надійшла до редколегії 03.03.2014

УДК 327+323(438)«1995/2005»

Н. М. БУГЛАЙ

м. Николаїв

**ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ ПОЛЬЩІ
ТА ЇХ ВПЛИВ НА ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ СТАН
КРАЇНИ (1995–2005)**

Проаналізовано зовнішню політику Польщі в контексті стабілізації внутрішньополітичної ситуації в країні в другій половині 90-х років ХХ – на початку ХХІ ст. Розкрито важливі аспекти демократизації країни в процесі набуття членства в НАТО та ЄС.

Ключові слова: зовнішня політика, НАТО, ЄС, внутрішньополітичні реформи, демократизація, інтеграція.

Постановка проблеми. Першочерговим завданням для України в сфері міжнародних відносин на сучасному етапі є вдосконалення і суттєве підвищення ефективності співпраці з державами регіону Центрально-Східної Європи. Стратегічний підхід і методи взаємодії в умовах безпосереднього сусідства України з Європейським Союзом, членами якого є ці країни, створюють передумови для інтенсивного впровадження в практику міждержавних відносин прогресивних та ефективних моделей співробітництва.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. прозахідний зовнішньополітичний вектор розвитку Польщі здійснив активний вплив на внутрішньополітичний розвиток країни, що в свою чергу, стало основою для подальшого поступу до побудови демократично-правової держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження вітчизняних і закордонних науковців розкривають історію Польщі в ретроспективі, передумови трансформаційних процесів політичного устрою ПНР у 1980-х рр.,

українсько-польські політичні відносини, загальні тенденції польських президентських кампаній, реформи у сфері адміністративно-територіального устрою постсоціалістичної Польщі, проблеми інтеграції РП до НАТО та ЄС. В цьому контексті варто відзначити роботи українських дослідників Л. Зашкільняка [1], О. Соскіна [2], Т. Зарецької [3], С. Бочарова [4], Н. Чорної [5], О. Білянського [6].

Окремо слід виділити російські наукові розвідки М. Бухаріна [7], Б. Філіпова [8], С. Глінкіної [9], О. Майорової [10], Д. Сергєєва [11], в яких висвітлюються проблеми країн ЦСЄ на шляху до Євросоюзу, здійснення реформ у Польщі наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., пошукам виходу з кризи, еволюції партійної системи в країні, участі РП в північноатлантичних структурах та ін.

Особливий інтерес викликають також праці таких польських науковців, як Г. Горжеляк [12], А. Дудек [13], С. Белень [14] щодо політичної історії Польщі, організації територіальної реформи в країні в 90-х рр. ХХ ст., пи-

тань зовнішньої політики РП постсоціалістичної доби і т. ін.

Потрібно зауважити, що названі роботи лише опосередковано розкривають суть окресленої проблеми, що потребує подальшого її аналізу.

Поставлені завдання. Вплив прозахідного зовнішньополітичного вектору розвитку Польщі на внутрішню політику потребує висвітлення в контексті побудови демократично-правової держави в цій країні. В умовах сусідства України з державами ЦСЄ – членами ЄС, можливим є вивчення досвіду інтенсивного впровадження в практику міждержавних відносин прогресивних та ефективних моделей співробітництва, що може бути корисним нашій країні.

Виклад основного матеріалу. В 90-ті роки ХХ ст. Польща стала на шлях суспільно-політичних перетворень, ринкових реформ та інтеграції в євроатлантичні та європейські структури, – і досягла тут певних успіхів. Обираючи між східним і західним векторами, польське суспільство обрало західний зовнішньополітичний орієнтир, чому сприяла наявність правових основ про розширення НАТО та ЄС. Потрібно зауважити, що позиція Російської Федерації з цього приводу виступала перешкодою, особливо це стосувалося питань вступу РП до НАТО.

Політична система Польщі у відповідності до політичних реформ, прийнятих «круглим столом» 1989 року, повинна була ґрунтуватись на принципах політичного плюралізму, свободи слова, демократичного порядку, незалежності судів, добре розвинутому територіальному самоврядуванні. На думку відомих дослідників з історії Польщі С. Антонюка та О. Антонюка, саме швидкі і динамічні зміни дали можливість польському суспільству досягти якісних економічних реформ, які тісно переплітались із реформуванням державного управління [15].

Важливим етапом демократичних перетворень у Польщі було становлення багатопартійної системи та інституту Президента. Упродовж 1995–2005 рр. посаду президента РП обіймав О. Квасневський, що виділявся лібералізмом, виваженістю й послідовністю політичних рішень. Під час його перебування при владі відбулось зростання позитивного іміджу Польщі на міжнародній арені.

Жодна цивілізована країна не може існувати без організованої партійної системи. Формування політичних партій та функціонуван-

ня стабільної партійної системи є необхідною складовою будь-якої сучасної демократії. Політичні партії Польщі протягом останніх десятиліть пройшли період інтенсивних організаційних перетворень.

Партійна система в Польщі стала більше наближеною до збалансованої європейської багатопартійної системи, що побудована на моделі лівого і правого центрів. Базовими для формування нових політичних структур стали блоки правлячої та опозиційної еліти. Політичні партії Польщі пройшовши в процесі формування через ряд виборів та роботу в парламенті, перетворились із слабо організованих та спонтанних рухів до суворо організованих картелів партій влади [15].

Суспільно-політичний устрій Польщі другої половини 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. характеризувався подальшим розвитком демократії, закріпленням багатопартійного парламентаризму, оформленням механізму конструктивної співпраці влади та опозиції.

Одним із найважливіших питань польської влади 90-х рр. ХХ ст. була підготовка нової Конституції. В ході підготовки нової Конституції в 1992 році було ухвалено Малу Конституцію, що стала основою побудови ефективної законодавчої бази надалі. Парламент ухвалив нову Конституцію РП 2 квітня 1997 року, яка набрала чинності 1 вересня 1997 року. В ній містилися положення про устрій держави, структуру та повноваження гілок влади, а також особисті, політичні, економічні, соціальні та культурні права громадян [16].

Вона дещо обмежила повноваження президента та чітко визначила об'єм повноважень гілок влади і закладені механізми заборон і противаг в їх взаємодії. Закріплене в конституції право президента двічі пропонувати сейму кандидатуру прем'єр-міністра (так звані резервні повноваження) було ефективно застосоване О. Квасневським для стабілізації політичної ситуації і розв'язання парламентсько-урядової кризи весною 2002 року, в дуже відповідальний для Польщі період завершення підготовки до вступу в ЄС.

В цей період в РП відбулось закріплення відділення церкви від держави та заборона продажу золотого запасу країни і кредитування бюджетного дефіциту національним банком. Свобода валютного обігу призвела до стабілізації курсу злотого і притоку в країну іноземних інвестицій. У Польщі виникли бага-

то підприємств, де частка іноземного капіталу займала значне місце, але реально скоротилося безробіття і почалося стабільне економічне зростання. Після шокової терапії, що проводилася за часів президентства Л. Валенси, наступив період стабілізації.

З 1995 року, президент РП О. Квасневський продовжує попередній реформаторський курс переведення економіки на ринкові рельси, акцентуючи увагу на соціальних реформах. За період двох президентських термінів Квасневського Польща стала членом НАТО і ЄС, налагодила тісні відносини з США. Всупереч побоюванням, що існували в громадській думці, про неконкурентоспроможність на європейському ринку польської економіки, в першу чергу сільського господарства, період перебування Польщі в ЄС виявив помилковість таких переконань [17].

Економічний розвиток Польщі після вступу в ЄС продемонстрував високі показники, що свідчило, що саме європейська модель побудови економіки стала найбільш прийнятною в контексті залучення іноземних інвестицій. Польські аналітики відзначають, що надзвичайно успішним після вступу в ЄС було функціонування національної банківської сфери. Також ефективно сприяють модернізації сільського господарства і конкурентоспроможності його продукції на європейському ринку доплати із структурних фондів ЄС. Успіх у проведенні радикальних економічних реформ змінив структуру польської економіки, переорієнтував її головні ринки збуту на Захід. Водночас східні воєводства стали воротами на український ринок.

Економічна система Польщі характеризується як соціально-ринкова, заснована на свободі підприємництва, приватній власності й солідарності, діалозі й співробітництві соціальних партнерів. Серед чинників внутрішньої стабілізації та зростання польської економіки другої половини 90-х років можна відзначити активізацію інвестиційної діяльності та зовнішньої торгівлі, пов'язану з економічним пожвавленням і сприятливим становищем на ринках розвинених країн.

У 1998–1999 роках уряд Є. Бузека почав впроваджувати в Польщі реформи адміністративно-територіального устрою, освіти, охорони здоров'я, пенсійної системи, що досить неоднозначно сприймалися в суспільстві.

Польський приклад регіонального, міжрегіонального та просторового розвитку і на сьогодні також слугує взірцем у центральноє-

вропейському регіоні, як з точки зору максимального врахування європейських регіональних стандартів, так і ефективної державної політики по формуванню дієздатної фінансово-самодостатньої системи міжрегіонального співробітництва регіонів (воєводств) Польщі з регіонами Європейського Союзу, а також країнами Східної Європи [17].

У Польщі за період 1995–2000-х років сформувалася європейського рівня модель регіональної політики, досвід якої, а особливо уроки позитивів і негативів, є вкрай важливим для України. Одну з найкращих моделей розбудови ефективної інституційної складової міжрегіонального співробітництва створено саме в Польщі.

Активна політика щодо формування регіонального розвитку в Польщі розпочалася з 1995 року. По суті, з цього часу в Республіці Польща було проведено адміністративну реформу на місцевому рівні та розпочато розробку відповідної законодавчої бази, необхідної для підтримки регіонального розвитку, і цей процес тривав до 2000 року. Особливо важливим був 1999 рік, коли відбувся новий територіальний поділ Польщі відповідно до адміністративно-територіальної реформи – тобто поділ на статистичні регіони за номенклатурою Європейського Союзу.

Сучасна система органів місцевого самоврядування Республіки Польща була створена в ході адміністративно-територіальної реформи, метою якої було пристосування територіальної структури Польщі до загальноєвропейських стандартів напередодні вступу до ЄС. Зокрема, реформа впровадила триступеневу систему територіальних одиниць (гміна-повіт-воєводство) замість двоступеневої (гміна-воєводство). Іншим завданням реформи була децентралізація влади та передача органам місцевого самоврядування значної частини повноважень на місцях [17].

Висновки і перспективи дослідження. Запроваджені у РП реформи характеризували розуміння прогресивної частини суспільства і політику необхідності наближення до рівня розвинутих країн світу та інтеграції до західних структур, порушення інтересів окремих громадсько-політичних сил, організаційна складність і тривалість у часі, значне фінансування, непевність у результатах. Незважаючи на те, що значна частина громадськості вважала ці реформи несвоєчасним, в країні вдалося вдосконалити

адміністративно-територіальний устрій, внести поправки до системи освіти, частково реформувати систему охорони здоров'я та стабілізувати пенсійну систему.

Досліджуючи вплив зовнішньополітичного фактору на внутрішню політику РП другої половини 1990-х – початку 2000-х років, потрібно зазначити, що Польща за останні десятиліття пройшла нелегкий шлях трансформації суспільства і зміни орієнтирів, що само по собі нелегким тягарем лягло на плечі перш за все простих поляків. Але радикальна зміна зовнішньополітичного вектору вплинула на політичні, економічні, соціальні перетворення такі призвели до тих результатів, на які сподівалися їх ініціатори.

Серед країн колишнього постсоціалістичного блоку саме Польща своїми реформами послідовно створювала необхідний фундамент для європейського майбутнього через адаптацію основних принципів, механізмів і методів регіональної політики до норм Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Зашкільняк Л. О. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів: монографія / Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. — Л.: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2002. — 752 с.
2. Соскін О. Місце самоврядування: Досвід проведення адміністративної реформи в Польщі і можливості його застосування в Україні / О. Соскін // Економічний часопис. — 2000. — № 7—8. — С. 16—17.
3. Зарецька Т. Українсько-польські політичні відносини (1991–2001 рр.) // Україна і Польща стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. — К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2002. — Ч. II. — С. 7—12.
4. Бочаров С. Адміністративна реформа в Польщі як крок до інтеграції в Європейський Союз / С. Бочаров // Схід. — 2009. — № 4 (95). — С. 94—97.
5. Чорна Н. М. Геополітичні аспекти європейської та євроатлантичної інтеграції Польщі // Украї-

- на. Європа. Світ. — Вип. 5. — Ч. 1.: Міжнародний збірник наукових праць / гол. ред. Л. М. Алексієв. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2010. — С. 166—171.
6. Білянський О. Загальні тенденції президентських кампаній у Польщі (1989–1990 рр.) / О. Білянський // Аркасівські читання: матеріали I Міжнародної наукової конференції. — Миколаїв: МДУ, 2011. — С. 114—117.
  7. Бухарин Н. И. Польша: десять лет по пути реформ / Н. И. Бухарин, И. С. Синицина, Н. А. Чудаква // Новая и новейшая история. — 2000. — № 4. — С. 38—57.
  8. Филиппов Б. Польша в поисках выхода из кризиса / Б. Филиппов // Мировая экономика и международные отношения. — 1990. — № 3. — С. 49—64.
  9. Глинкина С. Центральная-Восточная Европа на пути в Евросоюз / С. Глинкина // Новая и новейшая история. — 2007. — № 3. — С. 46—65, 76.
  10. Майорова О. Эволюция партийной системы в постсоциалистической Польше // Славяноведение. — 2004. — № 3. — С. 47—59.
  11. Сергеев Д. Польша: четыре года в НАТО // Актуальные проблемы Европы. НАТО: проблемы и перспективы трансформации: сб. научн. тр. — М., 2004. — С. 163—186.
  12. Gorzelak G. Reforma terytorialnej organizacji kraju / G. Gorzelak, B. Jałowicki // Druga fala polskich reform / [pod red. L. Kolarskiej-Bobińskiej]. — Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, 1999. — S. 11—50.
  13. Dudek A. Historia polityczna Polski (1989–2005) / A. Dudek. — Krakow: Wydawnictwo ARCANA, 2007. — 535 s.
  14. Bieleń S. Paradoxy polskiej polityki zagranicznej / S. Bieleń // Studia Europejskie. — 2004. — № 2. — S. 9—30.
  15. Антонюк С. Політичні партії Польщі: особливості формування та розвитку (1989–2007рр.) / С. Антонюк, О. Антонюк // Університет. — 2007. — № 5. — С. 30—39.
  16. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, 1997, nr. 78, poz. 483. — Режим доступу: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm> 24.
  17. Буглай Н. М. Внутрішня політика Польщі в світлі реформ другої половини 1990-х – початку 2000-х рр. / Буглай Н. М. // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: Збірник наукових праць. — Вип. 3. 31: Історичні науки. — Миколаїв: МНУ, 2011. — С. 199—205.

БУГЛАЙ Н. М.

г. Николаев

ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ ПОЛЬШИ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ВНУТРИПОЛИТИЧЕСКОЕ СОСТОЯНИЕ СТРАНЫ (1995–2005)

Проанализировано внешнюю политику Польши в контексте стабилизации внутривнутриполитической ситуации в стране во второй половине 90-х годов XX – в начале XXI вв. Раскрыты важные аспекты демократизации страны в процессе приобретения членства в НАТО и ЕС.

Ключевые слова: внешняя политика, НАТО, ЕС, внутривнутриполитические реформы, демократизация, интеграция.

BUGLAY N. M.

Mukolaiiv

FOREIGN-POLICY PRIORITIES OF POLAND AND THEIR INFLUENCE ON THE OF HOME POLICY STATE OF COUNTRY (1995-2005)

Are analysed foreign policy of Poland in the context of stabilizing of domestic policy situation in a country in the second half of 90th 20 – at the beginning of 21 century's. The important aspects of democratization at country are exposed in the process of acquisition of membership in NATO and ES.

Key words: foreign policy, NATO, ES, of home policy reforms, democratization, integration.

Стаття надійшла до редколегії 03.02.2014